

ingediend op **1384** (2021-2022) – Nr. 1
29 juli 2022 (2021-2022)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking
en Toerisme
uitgebracht door Karin Brouwers en Kristof Slagmulder

over het duurzaamheidsplan van Toerisme Vlaanderen

*Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden,
Internationale Samenwerking en Toerisme:*

Voorzitter: Cathy Coudyser.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Karl Vanlouwe;
Johan Deckmyn, Carmen Ryheul, Kristof Slagmulder;
Karin Brouwers, Vera Jans;
Emmily Talpe, Bart Tommelein;
Staf Aerts, Tine Van den Brande;
Annick Lambrecht.

Plaatsvervangers:

Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Sofie Joosen, Steven Vandeput, Manuela Van Werde;
Adeline Blancquaert, Stefaan Sintobin, Anke Van dermeersch;
Orry Van de Wauwer, Loes Vandromme;
Jean-Jacques De Gucht, Marino Keulen;
Chris Steenwegen, Jeremie Vaneekhout;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

1.	Toelichting door minister Zuhail Demir	4
2.	Vragen van de parlementsleden	7
2.1.	Tussenkomsst van Maarten De Veuster	7
2.2.	Tussenkomsst van Kristof Slagmulder	7
2.3.	Tussenkomsst van Karin Brouwers.....	8
2.4.	Tussenkomsst van Cathy Coudyser.....	9
3.	Antwoorden van minister Zuhail Demir	10
4.	Antwoorden van Peter De Wilde.....	11
5.	Aanvullende vragen.....	13
5.1.	Tussenkomsst van Kristof Slagmulder	13
5.2.	Repliek van minister Zuhail Demir.....	13
5.3.	Tussenkomsst van Karin Brouwers.....	14
5.4.	Repliek van Peter De Wilde.....	14
	Gebruikte afkortingen	15
	Bijlagen: zie dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

Op 12 juli 2022 besprak de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme het duurzaamheidsplan van Toerisme Vlaanderen. Minister Zuhail Demir lichtte het actieplan toe en samen met Peter De Wilde, CEO van Toerisme Vlaanderen, en Marjan Nauwelaert, duurzaamheidscoördinator van Toerisme Vlaanderen, beantwoordde ze de vragen van de leden.

Het duurzaamheidsplan van Toerisme Vlaanderen en de presentatie van minister Zuhail Demir gaan als bijlage bij dit verslag en staan op de [dossierpagina](#) op www.vlaamsparlement.be.

1. Toelichting door minister Zuhail Demir

Op het vlak van duurzaamheid is Toerisme Vlaanderen een voorloper volgens minister *Zuhail Demir*. Denk maar aan de beleidsnota Toerisme (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 136/1) en aan de beleidsvisie 'Reizen naar Morgen'. Daarin is de omslag gemaakt naar duurzaam toerisme, met niet alleen aandacht voor de belangen van de ondernemers en de bezoekers, maar ook voor die van de bewoners en de plek zelf. Deze visie werd al internationaal erkend, in verschillende kranten, als een visie met ambitie en potentieel op het vlak van duurzaamheid. Die beleidsvisie vormt dan ook het uitgangspunt voor dit duurzaamheidsplan.

De complexe materie over duurzaamheid in toerisme werd omgezet in concrete, SMART-geformuleerde doelstellingen met 2030 als horizon. Daaraan werden actieplannen en een ontwerp voor implementatie gekoppeld. Zo garandeert ze de opvolging en het behalen van de ambitieuze, gedragen doelstellingen binnen dit plan.

Het duurzaamheidsplan is het product van een diepgaand proces om duurzaamheidsdoelstellingen voor de toeristische sector zo helder mogelijk te formuleren. De minister wil dan ook even kort stilstaan bij dat voorbereidingsproces zodat de reikwijdte en het belang van het duurzaamheidsplan duidelijk worden.

Voor dit plan heeft Toerisme Vlaanderen zich deels kunnen baseren op een onafhankelijke internationale benchmark: de Global Destination Sustainability Index. Deze GDS-Index is een ranking van bestemmingen wereldwijd op basis van hun duurzaamheid, gemeten op vier domeinen. Hieruit blijkt dat Vlaanderen veel potentieel heeft om beter te scoren.

Op het vlak van leefmilieu en in het sociale onderdeel van de index scoort Vlaanderen goed. Bij de elementen over de ondersteuning van de toeristische sector en de werking van de organisatie Toerisme Vlaanderen zelf, lag de score de voorbije jaren telkens iets lager. Dat zijn de punten waarop Toerisme Vlaanderen het meest vooruitgang kan boeken, maar ook de punten waarop het agentschap zelf het meeste impact heeft. Het spreekt dan ook voor zich dat het duurzaamheidsplan van Toerisme Vlaanderen zich vooral op die twee domeinen zal toespitsen.

Hoe is het agentschap te werk gegaan om die brede werkdomeinen te verfijnen tot concrete SMART-doelstellingen en acties?

Allereerst werden de belangrijke partners van Toerisme Vlaanderen bevroegd over hun eigen duurzaamheidsplannen. Het ging om de plannen van de provinciale toeristische organisaties, de kunststeden, Horeca Vlaanderen, Herita en Logeren in Vlaanderen. Daaruit bleek meestal dat duurzaamheid is opgenomen in de visie, maar nog niet werd omgezet in doelstellingen of acties. Deze partners waren enthousiast over het initiatief van Toerisme Vlaanderen en zijn vragende partij om meer kennis over de opmaak uit te wisselen. Het is tenslotte de bedoeling niet naast elkaar, maar juist mét elkaar te werken en af te stemmen.

Daarnaast verzamelt Toerisme Vlaanderen via onderzoeken en barometers een grote hoeveelheid aan data over de bestemming. Daarom werden, naast de componenten van de GDS-Index, ook de bewonersstudie en de bestemmingsbarometer gebruikt om mogelijke aspecten voor het plan te identificeren.

Tot slot werden ook talrijke duurzaamheidsplannen van andere 'Destination Management Organisations' ontleed. Een aantal sterke spelers zoals Kopenhagen, Schotland en Wenen leverden waardevolle inspiratie op. Toch viel het de medewerkers van Toerisme Vlaanderen op dat vele organisaties nog aan de start staan van het proces. Slechts een aantal organisaties maakten hun ambities concreet via SMART-geformuleerde doelstellingen en actieplannen. Vaak is het promoten van de bestemming als 'duurzaam' een belangrijk onderdeel, eerder dan het effectief duurzaam maken van de bestemming. Een duurzaamheidsplan moet echter meer zijn dan 'greenwashing', wat ook de insteek van Toerisme Vlaanderen was.

Een dergelijk plan goed opstellen vraagt de nodige tijd. Van juni 2021 tot mei 2022 werkte Toerisme Vlaanderen aan de ontwikkeling van het duurzaamheidsplan. Zowel de medewerkers uit de verschillende hubs als de directie werden nauw betrokken om input te leveren. In de tweede helft van 2021 werd afgelijnd aan welke duurzaamheidsaspecten de organisatie diende te werken. Daarna volgde de concrete uitwerking van het plan met het bepalen van de ambities, indicatoren, doelstellingen en acties. In mei 2022 werd dit plan door de directie en door de minister goedgekeurd.

Het resultaat is dan ook een gedegen en gestructureerd plan, dat enkele weken geleden aan de commissie bezorgd is. De minister beperkt zich dan ook tot het toelichten van de krachtlijnen.

Zoals ook uit de GDS-Index bleek, is er vooral werk op twee domeinen: de ondersteuning van de sector richting verduurzaming, en de interne werking van het agentschap. Dat zijn dan ook de twee onderdelen van het plan. Enerzijds bevat dit plan doelstellingen en acties om de bestemming Vlaanderen te verduurzamen. Anderzijds wordt ook gewerkt aan het verkleinen van de ecologische impact binnen de interne werking van de organisatie.

Voor de ondersteuning van de bestemming Vlaanderen werden zes duurzaamheidsaspecten geïdentificeerd:

- 1° inclusiviteit en toegankelijkheid;
- 2° transport;
- 3° communicatie en toegang tot informatie;
- 4° leefbaarheid;
- 5° duurzaamheid van toeristisch aanbod;
- 6° uitstoot van broeikasgassen.

Intern zal de nadruk gelegd worden op vijf aspecten:

- 1° afvalbeheer en gebruik van grondstoffen;
- 2° water;
- 3° energieverbruik;
- 4° groene producten en diensten;
- 5° ecologisch duurzaam personeelsbeleid.

Voor elk aspect werd een langetermijnambitie beschreven en telkens de bijhorende SMART-doelstellingen. De presentatie toont bij elk aspect een voorbeeld van zo'n SMART-doelstelling. Aan elk aspect is ook telkens een actieplan verbonden dat bijdraagt aan het halen van de vermelde doelstellingen.

Deze aspecten zullen op korte termijn (tussen nu en 2024) aangepakt worden.

In een tweede fase, vanaf 2024, zal voor de bestemmingsontwikkeling op een aantal bijkomende aspecten ingezet worden, zoals overtoerisme, de kwaliteit van de natuurlijke omgeving en persoonlijke veiligheid. Minister Zuhair Demir haalt het voorbeeld van toerisme in Bhutan aan als voorbeeld van het beschermen van de kwaliteit van de natuurlijke omgeving.

De minister is ervan overtuigd dat het duurzaamheidsplan ambitieus en realistisch is. Even belangrijk als de inhoud, is dat dit plan ook daadwerkelijk uitgevoerd wordt.

Verduurzaming is een verhaal van iedereen. Daarom zet Toerisme Vlaanderen in op het verankeren ervan binnen de hele werking en eigenaarschap te creëren bij alle hubs van de organisatie. De hele organisatie van Toerisme Vlaanderen staat bijgevolg in voor het behalen van de doelstellingen van dit plan.

Om het plan op te volgen, werd een duurzaamheidscoördinator aangesteld. Die ziet erop toe dat de verschillende onderdelen van het plan geïntegreerd worden in de jaarondernemingsplannen, en dat de hubs de acties voltooien met adequate kennis en inzichten. Daarnaast staat de coördinator ook in voor de interne en externe rapportage van duurzaamheidsprestaties en de opstart van fase twee van dit plan.

De link met de verschillende hubs wordt gevormd door een coördinatieteam waarin de uitvoerende hubs zijn vertegenwoordigd. Binnen dit team wordt de opvolging van acties en doelstellingen besproken.

Met dit als basis wordt werk gemaakt van de uitvoering van het duurzaamheidsplan.

Minister Zuhair Demir wil toch even aanstippen dat Toerisme Vlaanderen de voorbije jaren al rond duurzaamheid werkte vanuit de visie 'Reizen naar Morgen'. Vanuit die visie liepen er al acties, maar zonder een overkoepelend duurzaamheidsplan. Deze acties worden nu geïntegreerd in een gecoördineerde aanpak met dit plan als basis. Tegelijkertijd worden nieuwe acties opgestart. Daarvoor worden momenteel de eerste concrete stappen gezet. De coördinator bekijkt samen met de hubs welke acties en mijlpalen een plaats krijgen binnen het jaarondernemingsplan van 2023. Samen met de hubcoaches en het coördinatieteam worden de acties verder verfijnd en uitgezet op een tijdlijn. Dit najaar nog worden de nodige voorbereidingen getroffen voor een vlotte, gecoördineerde uitrol in 2023.

Dit plan blijft evenwel geen interne oefening van het agentschap. De volledige toeristische sector zal nauw betrokken worden bij dit plan.

Allereerst wordt vanaf september de communicatie opgestart waarbij de sector wordt geïnformeerd over de opmaak van het plan. De partners die aangaven dat ze graag meer wilden weten over de ontwikkeling van de doelstellingen zullen gebruik kunnen maken van een roadmap met een gedetailleerd stappenplan ter inspiratie. Heel wat acties vergen verdere samenwerking met bepaalde partners. Het versterken van de 'Green Key'-werking hoort daar bijvoorbeeld bij.

Ten slotte worden de duurzaamheidsprincipes maximaal geïntegreerd in onder andere de subsidies, de leertrajecten en de coachingsessies van logiesadviseurs zodat de sector ook hiermee aan de slag kan.

Vanaf de goedkeuring van het plan kreeg Toerisme Vlaanderen meteen de kans om zijn verregaande ambities te delen in een internationaal netwerk. Dit is op zich een goede zaak, want het maakt het mogelijk om te benchmarken met andere regio's en van elkaar te leren.

Zopas werd de input aan de GDS-Index voor 2022 afgesloten. Een definitieve score komt na de zomer, maar de organisatie achter deze ranking liet alvast verstaan dat dit plan ruim voldoet aan alle voorwaarden om een hoge score te krijgen voor het onderdeel 'duurzaamheidsstrategie'. In haar rapport over het programma 'Transition Pathway for Tourism' vermeldde de Europese Commissie het duurzaamheidsplan van Toerisme Vlaanderen als een 'best practice'. Daarmee is Toerisme Vlaanderen duidelijk een voortrekker geworden. Toerisme Vlaanderen werd zopas ook toegelaten tot de 'Glasgow Declaration on Climate Action in Tourism', net zoals meer dan 500 actoren binnen de toeristische sector wereldwijd. Daarmee verbindt Toerisme Vlaanderen zich met de globale doelstelling om de uitstoot van broeikasgassen te verlagen en de opgedane kennis te delen.

Minister Zuhal Demir besluit dat er een sterk plan voorligt met goede ambities, een plan dat verschillende toetsen kan doorstaan en kan zorgen voor een betere score in de GDS-Index. Het duurzaamheidsplan is:

- een plan dat grondig onderbouwd is, dat heldere doelstellingen naar voren schuift, met eenduidige acties en een duidelijk tijdspad;
- een plan dat niet alleen de organisatie, maar de volledige Vlaamse toeristische sector wil meenemen op een traject naar duurzaamheid;
- een plan dat ook internationaal erkend wordt als een degelijk en visionair plan.

2. Vragen van de parlementsleden

2.1. Tussenkost van Maarten De Veuster

Volgens *Maarten De Veuster* is het duurzaamheidsplan een zeer sterk plan. Hij wil meer weten over de ambitie op het gebied van transport (Duurzaamheidsplan p. 9) om 'een groot aanbod aan naadloos op elkaar aansluitende energievriendelijk transportmiddelen' te voorzien. Ook in de commissie Mobiliteit komt die kwestie regelmatig aan bod. Hij wijst erop dat toeristen hun weg niet vinden in tariefformules en gecombineerde tarieven. Vlaanderen scoort op dat gebied niet goed. Men slaagt er zelfs niet in om een combinatieticket voor park-and-ride en De Lijn te maken. Hij wil weten of de minister ernaar streeft om een dagkaart voor toeristen te maken waarmee ze alle vormen van openbaar vervoer kunnen gebruiken. Wat is de ambitie van de minister op dat vlak en hoe zal ze daarvoor samenwerken met minister Lydia Peeters van Mobiliteit?

2.2. Tussenkost van Kristof Slagmulder

Volgens *Kristof Slagmulder* toont de minister met haar duurzaamheidsplan heel wat ambitie. Het bevat veel nobele doelstellingen en actiepunten, maar hij heeft toch ook een aantal bezorgdheden.

Op verschillende domeinen promoot de minister het openbaar vervoer zoals de trein, waar hij zeker niet tegen is. Voor de publieke partners is de minister heel afhankelijk van het federale niveau en zolang er daar geen betere werking is, vreest hij dat het niet makkelijk zal zijn om meer mensen ervan te overtuigen met de trein te gaan reizen. Als internationale toeristen ervoor kiezen om ons openbare vervoer te gebruiken, moet het ook goed zijn, zeker als ze een naadloze aansluiting willen met andere vervoersmiddelen. Anders zal dat op een negatieve manier afstralen op het imago van Vlaanderen als toeristische bestemming.

De mobiliteit met de trein laat momenteel te wensen over. De stiptheid is problematisch en er is bijvoorbeeld ook geen stabiele internetverbinding meer. Deze cruciale elementen moeten in orde zijn om verplaatsingen met het openbaar vervoer te kunnen aanmoedigen. Hoe wil de minister dat binnen haar bevoegdheid proberen te stroomlijnen? Hij vreest dat de NMBS de zwakke schakel is en dat de minister afhankelijk is.

Minister Zuhail Demir wil inzetten op ecologische duurzaamheid, maar het lid merkt op dat reizen nu al heel duur is en wil niet dat meer duurzaamheid leidt tot nog duurdere vakanties, te meer daar de toeristische sector zich nog volop aan het herstellen is.

In het duurzaamheidsplan staat ook dat men de shift wil stimuleren van dierlijke naar plantaardige eiwitten en het gebruik van lokale producten bij de horeca. Dat laatste moedigt hij aan, maar hij wil weten wat de shift van dierlijke naar plantaardige eiwitten inhoudt. Betekent dat dat bepaalde gerechten zoals Gentse waterzooi of Antwerpse worstenbroodjes niet meer mee gepromoot worden?

Vorig jaar heeft Kristof Slagmulder gevraagd of Vlaanderen de Glasgow Declaration on Climate Action in Tourism zou ondertekenen, wat ondertussen gebeurd is. Toen heeft hij erop gewezen waakzaam te zijn voor klimaatregelgeving. Kleine zelfstandigen en organisaties hebben het moeilijk om het hoofd boven water te houden ten aanzien van grote spelers die het engagement veel makkelijker kunnen aangaan. Hij hoopt dat de Vlaamse toeristische sector en de horeca niet nog extra regels opgelegd krijgen door de Vlaamse overheid die het voor iedereen duurder zullen maken. Hij wil de reacties kennen van de sectoren op de Glasgow Declaration.

Minister Zuhail Demir wil het overtoerisme preventief aanpakken. Waar in Vlaanderen doen zich de grootste problemen met overtoerisme voor? In Bhutan kunnen toeristen niet vrij rondlopen en is er een kostprijs van 250 euro per dag. Hij hoopt niet dat het met het Vlaamse toerisme die kant uitgaat.

In het kader van het ecologische duurzame personeelsbeleid wil de minister 100 procent van de vliegtuigreizen van het personeel compenseren via een CO₂-compensatiesysteem. Hoe wordt die compensatie georganiseerd en hoe wordt dat gemonitord? Hij besluit dat men moet opletten voor 'greenwashing' met belastinggeld.

2.3. Tussenkoms van Karin Brouwers

Volgens *Karin Brouwers* is het plan sterk voorbereid en coherent met de beleidsvisie 'Reizen naar Morgen' en de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties. Er wordt een intern concreet project voor de organisatie voorgesteld met duidelijke doelstellingen, evenals een extern project voor de toeristische sector met duidelijke en haalbaar geformuleerde ambities op korte en lange termijn met de finale deadline van 2030. Met dit plan is Toerisme Vlaanderen een voorloper binnen de Europese Unie. Ze waardeert het dat Vlaanderen met deze 'best practice' voorop loopt. Ze vraagt zich af of ook andere administraties en agentschappen een dergelijk plan hebben.

De duurzaamheidscoördinator gaat toezien op de uitvoering van het plan. Komt er na verloop van tijd ook externe monitoring om te checken of de concrete doelstellingen behaald worden en wanneer gebeurt dat dan het best? Vaak worden vooropgestelde doelstellingen niet gehaald, om allerlei redenen zoals nieuwe technologieën.

Intern bij Toerisme Vlaanderen kan men goed monitoren, maar monitoring in de toeristische sector zelf lijkt haar niet zo evident. Hoe gaat men bijvoorbeeld monitoren dat logies in Vlaanderen inzetten op duurzaamheid?

In het Logiesdecreet worden de subsidies nog hervormd. Gaat men voor duurzaamheid ook subsidies uitkeren? Gaat het dan over projectsubsidies die een toeristische actor kan aanvragen of gaat het om hele concrete richtlijnen die voor de hele toeristische sector gelden?

Dit plan is een best practice voor de Europese Commissie. Wordt dit plan verder afgestemd met de buurlanden? Zal Vlaanderen daarin het voortouw nemen?

Het is ook belangrijk dat er binnen Europa, en zeker met de buurlanden, een gelijk speelveld is voor het aanbieden van toeristische logies. Zijn er contacten met de buurlanden om daaraan te werken?

Karin Brouwers wil weten of er voor dit plan een budgettaire raming werd opgesteld. Wat is de kostprijs voor Toerisme Vlaanderen om de interne doelstellingen te realiseren?

Net als haar collega's informeert ze of er een toeristenticket komt waarmee je alle vervoersmiddelen kunt gebruiken. Zijn daarover al afspraken gemaakt met de minister van Mobiliteit voor De Lijn? Hoe zit het met de afspraken over de trein?

2.4. Tussenkost van Cathy Coudyser

Ook *Cathy Coudyser* waardeert het duurzaamheidsplan sterk. Het agentschap was al bezig met duurzaamheid in al haar facetten, niet alleen met 'Reizen naar Morgen', waarbij een evenwicht wordt gezocht tussen de plek en zijn bezoeker en men afstapt van het massatoerisme, maar ook met duurzaamheidsacties die nu samengebracht worden met nieuwe uitdagingen, gebaseerd op resultaten van de voorbereiding en internationale voorbeelden, wat geleid heeft tot een plan met doelstellingen op korte en lange termijn.

Het plan wordt gedragen door het hele agentschap met een coördinatieteam dat vanuit de verschillende hubs de vinger aan de pols kan houden. De acties worden omgezet in de ondernemingsplannen waarover regelmatig gerapporteerd zal worden en die tweejaarlijks geëvalueerd worden. Wel moet men het evenwicht bewaren tussen uitvoering en planlast. Het is belangrijk om het plan in de dagelijkse werking uit te voeren en dat de acties haalbaar zijn.

Duurzaamheid is complex, dus men heeft partners nodig zoals INTER, De Lijn, NMBS, OVAM en de toeristische sector. Het is goed dat het plan naast acties ook communicatie, sensibilisering en begeleiding van de sector bevat. Hoe zoekt men met al die verschillende partners effectief naar oplossingen?

Er is al een weg afgelegd voor toegankelijkheid. Duurzaamheidslabels zijn Green Key en Blue Flag. Om die te behalen, moet men aan zeer zware doelstellingen voldoen. Men moet de toeristische aannemers ertoe aanzetten Green Key en Blue Flag te behalen. Er zijn ook organisaties die duurzaam willen werken, maar niet aan alle ambities van Green Key kunnen beantwoorden. In het plan staat dat er nagedacht wordt over een labeling. Is daar al meer over bekend? Hoe kan men met een label aangeven dat een toeristische onderneming inspanningen levert om aan een aantal duurzaamheidsvoorwaarden te voldoen?

Binnen de logiessubsidies zijn er mogelijkheden om de sector te stimuleren om stappen te zetten. Kan dat met het huidige budget of is er extra budget nodig in de toekomst? Als dat binnen het huidige budget is, gaat dat dan ten koste van familievriendelijkheid, camperplaatsen enzovoort?

Voor een duurzaam transport heeft men de medewerking van de NMBS nodig, een federale instelling die niet altijd even coulant is. Toerisme Vlaanderen zou de problemen met de treinen van de NMBS in kaart brengen om aandacht voor de problemen te vragen en zelf eventueel oplossingen aanreiken in de hoop dat ze uitgevoerd worden. Is die oefening al gebeurd en hoe verlopen de gesprekken van Toerisme Vlaanderen met de NMBS?

De Lijn is ook een belangrijke partner. De regionale vervoersplannen komen stilaan in een eindfase. In welke mate is er binnen die regionale vervoersplannen aandacht besteed aan de bereikbaarheid van de toeristische trekpleisters? Het vervoer op maat valt buiten de regionale vervoersplannen en is vaak een verantwoordelijkheid van de lokale besturen. Het lijkt Cathy Coudyser een goed idee om de lokale besturen te sensibiliseren om voor hun toeristische trekpleisters in een vervoersplan vervoer op maat op te nemen voor 'the last mile'. Uit een schriftelijke vraag van het lid daarover (*Schriftelijke Vragen* VI.Parl. 2020-21, nr. 1338, aan minister Zuhail Demir) bleek dat er drie interessante pistes waren: 1° deelfietsen en fietsverhuur sterker gaan inzetten op locatie voor verplaatsingen op de vakantiebestemming, 2° een uitbreiding van het aanbod van de mindermobielen centrale en 3° lokale deelbusjes of shuttles. Is het aangekondigde pilootproject ondertussen opgestart en in welke regio wordt dat uitgerold?

Toeristen die uit verre bestemmingen naar Vlaanderen komen, zorgen voor CO₂-uitstoot. Voor de toeristen uit de buurlanden stimuleert men het vervoer per trein, en meer bepaald de nachttrein. In antwoord op een vraag van Emmily Talpe (*Schriftelijke Vragen* VI.Parl. 2021-22, nr. 788, aan minister Zuhail Demir) heeft de minister aangegeven dat dat door Vlaanderen extra ondersteund kan worden: hoe ziet Vlaanderen de ondersteuning voor de internationale dag- en nachttreinen binnen Europa naast de inspanningen die Toerisme Vlaanderen al levert om reizen per trein naar Vlaanderen verder te promoten?

Is er zicht op het gemiddelde van de materiaalvoetafdruk van een toeristisch logies? Hoe kan men daar eventueel een doelstelling voor bepalen?

Vlaanderen is bekend voor zijn festivals en zomerevenementen. Hoe kan men die zomerevenementen ondersteunen om hun evenement zo circulair mogelijk te organiseren?

3. Antwoorden van minister Zuhail Demir

3.1.1. Samenwerking rond vervoer

Minister *Zuhail Demir* gaat eerst in op de samenwerking met De Lijn en de NMBS. Toerisme Vlaanderen heeft geen greep op het openbaar vervoer. Er wordt in overleg gegaan met minister Lydia Peeters om de mogelijkheden te bekijken. Voor dit duurzaamheidsplan is er samenwerking met heel veel andere partners, waarvan Toerisme Vlaanderen afhankelijk is. Ook binnen de vervoersregio's komt het ter sprake.

Met de NMBS verloopt het iets moeilijker hoewel er wel verschillende contacten zijn. Er zijn initiatieven die de juiste richting uitgaan en die door Vlaanderen ondersteund worden.

3.1.2. Inzetten op plantaardige eiwitten

Vlaanderen heeft een goede keuken en zal de streekproducten blijven promoten. In het Vlaamse landbouwbeleid zal er wel meer ingezet worden op plantaardige eiwitten. Ook lokale producten zoals groenten, fruit en kaas van hier zijn aanwezig. Verschillende koks experimenteren met lokale producten en dat moet meegenomen worden, zeker omdat Vlaanderen kwalitatief hoogstaande voeding heeft. Toerisme Vlaanderen wil dat als alternatief aanbieden zonder de traditionele streekgerechten als konijn met pruimen bijvoorbeeld af te schaffen. Bedoeling is aandacht te hebben voor die streekproducten die vooral van de groenteboer of de fruitboer komen. Verschillende koks nemen initiatieven met lokale groentegerechten en dat wil men in de vitrine zetten en zo de 'shift' mee bewerkstelligen. Het is in geen geval de bedoeling vlees te verbannen.

3.1.3. *Duurzame dienstreizen*

Over duurzame dienstreizen lopen er verschillende gesprekken met de Vlaamse administraties en agentschappen. Er wordt gewerkt aan bewustwording voor de ecologische impact en als er toch gevlogen wordt, wordt dat gecompenseerd. De minister is voorstander van een compensatie in Vlaanderen. Toerisme Vlaanderen zal de impact in kaart brengen en bespreken met de andere diensten.

3.1.4. *Andere duurzaamheidsplannen*

Er bestaat geen volledig overzicht van andere duurzaamheidsplannen binnen de Vlaamse overheid. Kennis van duurzaamheidsplannen van andere bestemmingen binnen Europa leert dat die andere bestemmingen nog geen duurzaamheidsplannen met SMART-geformuleerde doelstellingen hebben. Toerisme Vlaanderen krijgt de vraag om zijn plan toe te lichten bij andere organisaties. SMART-geformuleerde doelstellingen en actieplannen worden in de toekomst de norm. Dat wordt door de GDS-Index gevraagd. De minister verkiest een duidelijk plan met acties boven allerlei regels.

3.1.5. *Labels*

Men blijft inzetten op de onafhankelijke internationaal erkende labels als Green Key en Blue Flag. Daarnaast wordt voor de congreslocaties bekeken of Green Key de best mogelijke oplossing is. De medewerkers van dat team zijn daar al mee gestart. Ook Good Planet wordt betrokken.

De materiaalvoetafdruk voor de eigen bestemming en de werking is nog niet bekend.

4. **Antwoorden van Peter De Wilde**

Peter De Wilde bevestigt dat het cruciaal is dat de verschillende transportmogelijkheden naadloos op elkaar aansluiten. De internationale bezoekers moeten de transportmogelijkheden ook begrijpen. Naast de taal is het gebruiksgemak cruciaal. Vandaag de dag houden de transportfirma's, met de NMBS op kop, de binnenlandse reiziger en de woon-werkreiziger voor ogen. Ze zijn veel minder bezig met de belangen van de bezoeker, laat staan de internationale bezoeker. Toerisme Vlaanderen probeert om dat duidelijk te maken, maar het is niet eenvoudig om bij de NMBS de juiste persoon te pakken te krijgen. Maar daarom is er ook dit duurzaamheidsplan dat de NMBS kan inspireren.

In de Week van het Toerisme heeft Peter De Wilde jonge ondernemers ontmoet die een trein hadden gekocht en met nachttreinvervoer waren gestart. Hun netwerk loopt via Duitsland naar Zuid-Europa en Oost-Europa en vermijdt België en Frankrijk, landen waarin staatsbedrijven de spoorwegen uitbaten die de eigen markt zeer erg beschermen, wat problematisch is in een Europese vrije markt van diensten en goederen.

Toerisme Vlaanderen voert met het federale niveau de gesprekken om af te stemmen en hoopt dat dat de NMBS aanzet tot acties.

Wat de overgang van dierlijke naar plantaardige eiwitten betreft, herhaalt Peter De Wilde dat het niet de bedoeling is dat de culinaire strategie, en de streekproducten en de gerechten uit die strategie, overboord gegooid worden. Wel wil men ook de andere grote traditie in Vlaanderen die eigenlijk ondergesneeuwd is en waarvoor Peter Goossens al heel veel jaren ambassadeur was, namelijk de groenten, de groente- en fruitkweek zoals die vroeger in eigen tuin gebeurde, opnieuw naar boven halen. De reden voor lintbebouwing is Vlaanderen zou veel te maken hebben

met het feit dat de arbeidershuizen vroeger een langgerekte tuin achter hun huis hadden om daar de eigen groenten en aardappelen te kunnen kweken. Vlaanderen heeft een grote traditie van eigen groentekweek die te weinig voor het voetlicht wordt gebracht.

De reactie van de sectoren op de Glasgow Declaration is positief. Ook de rol die Toerisme Vlaanderen daarin speelt, wordt als positief ervaren in die zin dat via Toerisme Vlaanderen de noden van de kleinere bedrijven die niet kunnen toetreden, gefaciliteerd worden. The Glasgow Declaration is immers een verhaal van mondiale spelers. Het is de rol van Toerisme Vlaanderen om voor de kleinere spelers en bestemmingen in Vlaanderen op te komen. De maat van Vlaanderen leent zich daar exact toe.

Waar in Vlaanderen doen zich de grootste problemen met overtoerisme voor? Niet in Gent of Brugge, maar in Voeren waar het probleem van overtoerisme het meest zichtbaar was. Het gemeentebestuur in Voeren is aan de slag gegaan met de principes van Reizen naar Morgen en heeft zelf een plan tegen overdruk in de toeristische sectoren opgesteld met als titel 'Reizen naar Morgen naar Voeren'.

Een ecologisch duurzaam personeelsbeleid zal inspelen op het gedrag en stimuleert mensen om duurzaam te werken. Het gaat om een aanbod in de catering als Toerisme Vlaanderen zelf iets organiseert. Bij de keuze van evenementlocaties worden ook duurzaamheidsprincipes gevolgd via het programma waarin een hybride gedeelte is voor wie de verplaatsing niet kan of wil doen. Daarvoor is het platform HYBR ontwikkeld.

Er wordt ook gekeken naar duurzaamheidsplannen van andere agentschappen zoals dat van het agentschap Facilitair Bedrijf. Toerisme Vlaanderen merkt dat vooral andere agentschappen zoals dat van Onroerend Erfgoed naar hen kijken om te zien hoe men de herwaardering of herbesteding van onroerend erfgoed duurzaam kan aanpakken.

De externe monitoring gebeurt via het Raadgevend Comité van Toerisme Vlaanderen, ook voor de acties van het agentschap zelf. Daarnaast heeft Toerisme Vlaanderen de bestemmingsbarometer uitgewerkt, een uniek instrument dat niet alleen rekening houdt met de ecologische voetafdruk, maar ook met de maatschappelijke impact van duurzaamheid. Er is de grote traditie van sociaal toerisme hoog te houden. Hoe kan men zien of bestemmingen floreren? Hoe definieert men floreren? Hoe remedieert men plekken of bestemmingen die niet floreren, beseffend dat de overheid niet alle touwtjes in handen heeft?

Het verankeren via het Logiesdecreet van de inspanningen die gevraagd worden aan de ondernemingen voor duurzaamheid in de logiesector, is al gebeurd. De minister heeft beslist om de Stimulusoproep volledig op de duurzaamheidsprincipes te enteren zodat ondernemingen die die inspanningen wilden leveren, daar nu al de voordelen van plukken. Aanvankelijk vreesde men dat de sector niet in duurzaamheid zou willen investeren door de coronacrisis. Wie geïnvesteerd heeft, is tevreden, zeker nu de energieprijzen de pan uit swingen.

Binnen de huidige budgetten zijn er de logiesoproepen waarin bijvoorbeeld het aspect familievriendelijkheid is opgenomen, wat een maatregel van maatschappelijke duurzaamheid is. Maar daarnaast wordt er onderzocht of er een rollend fonds kan komen voor extra inspanningen. Daarover komt er later op het jaar meer duidelijkheid.

De duurzaamheidsplannen in de buurlanden bestaan, maar zijn van een ander niveau.

Duurzaamheid als keuzecriterium bij het boeken van een vakantie speelt op dit ogenblik maar voor 7 procent mee. Het is wel belangrijk om daar nu op in te zetten. De voornaamste reden om een reis te boeken nu is de prijs. De link duurzaamheid en prijs zal op termijn sterker worden en het belang van duurzaamheid zal toenemen in de keuze van toeristen.

De huidige 'low-cost carriers' worden altijd wel door iemand betaald. Grote 'compounds' waar men voor weinig geld veel eten krijgt, hebben een maatschappelijke kost. Vlaanderen wil niet in die val trappen. Via duurzaamheidsingrepen voorbereiden op de toekomst is zakelijk slim. Op termijn is het nodig om de draagkracht van de bestemmingen te ondersteunen zodat de verdraagkracht om nieuwe bezoekers te kunnen ontvangen, aanwezig is.

Peter De Wilde gaat kort in op de impactstudie, uitgevoerd door Deloitte na het WK Wielrennen, waaruit bleek dat vooral naar ecologische duurzaamheid werd gekeken eerder dan naar maatschappelijke duurzaamheid. Dat laatste is belangrijk om in Vlaanderen grote evenementen te kunnen blijven organiseren.

Toerisme Vlaanderen hoedt zich voor overdreven of extra labeling. Het is niet alleen verwarrend, achter die labels zit ook veel planlast. Wel wil het agentschap onderzoeken of de bestaande labels een upgrade kunnen krijgen.

Werken aan duurzame congresinfrastructuur is broodnodig omdat Vlaanderen op dat gebied een grote achterstand heeft. In het kader van het relancebeleid worden projecten rond duurzame events en congressen gesubsidieerd. Dat is de weg die gevolgd moet worden, eerder dan het creëren van een nieuw label.

Wat intermodaliteit betreft, wijst Peter De Wilde naar het vervoer over het water. Enkele jaren geleden hebben de Vlaamse overheid en het stadsbestuur van Antwerpen de waterbus ingezet. Toerisme Vlaanderen heeft er toen voor gelobbyd om die waterbus ruimer in te zetten dan enkel voor het intraportuair woon-werkverkeer. De waterbus mocht ook ingezet worden Scheldeopwaarts voor toeristisch verkeer. Dat blijkt nu het meest succesvolle traject van de waterbusverbinding te zijn. Hij ziet in Vlaanderen nog veel potentieel voor vervoer over het water.

Toerisme Vlaanderen is met alle festivals in gesprek gegaan over duurzaamheid. Dat initiatief loopt al sinds 2013 onder de titel 'Flanders is a Festival'. Aanvankelijk ging het over gezamenlijke promotie, maar ook over gezamenlijke inspanningen rond duurzaamheid met het gebruik van herbruikbare drinkbeker. Het gaat over de hele keten van waterconsumptie tot en met afvalproductie. Toerisme Vlaanderen voelt bij de festivalorganisatoren veel creativiteit en zin om daarmee aan de slag te gaan.

5. Aanvullende vragen

5.1. Tussenkomen van Kristof Slagmulder

Kristof Slagmulder heeft gehoord dat de NMBS vooral naar het belang van de binnenlandse bezoeker kijkt en niet of nauwelijks naar de internationale reiziger. Er zou een probleem zijn met de taligheid bij de NMBS. De NMBS gebruikt Nederlands in Vlaanderen, en Frans en Nederlands in Brussel. Is de vraag naar meer internationalisering bij de NMBS een vraag naar het gebruik van het Engels?

5.2. Repliek van minister Zuhail Demir

Minister *Zuhail Demir* reageert dat dat niet meteen de bedoeling is, maar het is wel nodig om met de NMBS te gaan praten, omdat de NMBS aan Brussels Airport Zaventem vraagt de kortereafstandsvluchten te schrappen, waar iets voor te zeggen

valt. Het is cruciaal om daarvoor een alternatief te hebben zoals het spoor dat de korte afstanden via treinverbindingen vervangt. Los van de talenkwestie is het zaak de collega's van de NMBS te overtuigen van het aanbieden van een alternatief voor de korteaafstandsvluchten.

Peter De Wilde vult aan dat naast de talenkwestie ook het punt van het naadloos reizen speelt, zoals het vervoer van de grote stations naar de luchthavens. Ook het ontzorgen van de reizigers daar is een plan dat Toerisme Vlaanderen al jaren geleden heeft aangekaart en waar niks mee wordt gedaan. Hij voegt toe dat het taalgebruik in de trein een loutere toepassing is van de taalwetten en niet wordt ingegeven door het belang van de klant.

5.3. Tussenkomsst van Karin Brouwers

Karin Brouwers sluit zich aan bij de redenering en vindt ook dat het nodig is om toeristen Engelstalige informatie te geven.

Ze vermeldt het werkbezoek van de commissie Brussel en Vlaamse Rand aan de luchthaven van Zaventem. De CEO van de luchthaven vroeg toen nogmaals om een hst-station aan de luchthaven te bouwen. De infrastructuur ligt klaar. Ze suggereert aan Toerisme Vlaanderen om samen aan de kar te trekken.

Tot slot stelt ze vast dat er in vergelijking met een aantal jaren geleden een omslag heeft plaatsgevonden bij het verwerken van het afval van de festivals waar men nu al op het terrein begint te sorteren en nadenkt over recycleren. Als Toerisme Vlaanderen daar een rol in gespeeld heeft, is dat zeker een pluim waard.

5.4. Repliek van Peter De Wilde

Peter De Wilde besluit dat het opruimen en sorteren van afval 'kurieren am Symptom' is. Het komt erop aan te vermijden dat mensen zoveel afval achterlaten en op dat vlak is er nog werk aan de winkel.

Cathy COUDYSER,
voorzitter

Karin BROUWERS
Kristof SLAGMULDER,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

CEO	chief executive officer
GDS	Global Destination Sustainability
hst	hogesnelheidstrein
NMBS	Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
OVAM	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij
SMART	specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdgebonden
WK	wereldkampioenschap